

אֲבֵרָה הַרְחִמִים הוּא יִרְחֵם עִם עַמּוּסִים וַיִּזְכּוֹר בְּרִית אִיתָנִים.
וַיִּצִל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשְּׁעוֹת הָרָעוֹת...

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

הגיליון מוקדש בכאב רב
לעילוי-נשמתו של מורי-
חמי, לב רחום וחונן, אהב
את התורה בכל ליבו, נפשו
ומאודו, הרב יוסף ב"ר
אברהם ז"ל, אותו אהבתי
בכל ליבי. ת. נ. צ. ב. ה.

חיי-שרה
תשפ"ה

תשפ"ד

גיליון מס'

713

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

מעשה מורהלין

1.

וּתְמַת שְׁרָה בְּקִרְיַת אֲרֵבַע הוּא תְּבָרֶז פְּאָרְץ
בְּנֶעֶן. וַיָּבֵא אֲבָרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וְלִבְנֹתָהּ: וַיָּקָם
אֲבָרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וַיִּדְבֹר אֶל פְּנֵי חַת לְאָמֹר
(בראשית כג, ב-ג)

משתאה מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי
שלמה וולבה זצ"ל:

אברהם אבינו אונן ומדוכא עכשיו, זה עתה
נפרד הוא מרעייתו שהולכת למנוחת-עולמים,
אבל הוא "קם מעל מתו" ומתנהג כעת כאילו
לא קרה דבר. כל הליכותיו במנוחת-הנפש
מוחלטת. התנהגותו שלווה ואצילית כמימים-
ימימה. "כל הפרשה הזו - היא שולחן-ערוך
שלם של הליכות דרך-ארץ".

אולם דומה שלא מדובר בהנהגה נקודתית
מפעימה, כשנעמיק בדבר נראה שיש לחדד
זאת.

2.

הלא למעשה כל מהלך-חיינו של אברהם
אבינו הינו מהלך של 'עקידה'.

3.

מסופר על הצדיק רבי אברהם-הירש,
מפרושיה של העיירה ווהלין, כל יום פטירתו
היה עמוס בעשייה קדחתנית. עסוק היה
בהכנות כדי לחסוך ממקורביו את הטרחה לאחר
יום המוות.

כבר באשמורת יצא לבית-העלמין וכרה במו
-ידידיו את קברו, חימם דודי מים לשם הטהרה
וטבל בהם את רגליו כדי לבחון האם המים
לוהטים דיו בשביל הטהרה. אחר-כך פסע
לדירה סמוכה לבית-החיים כדי לקצר את דרכם
של המלווים - -

ראי לשלוות-הנפש של ענקי-הרוח גם
בשעות קדורניות.

4.

בשנה האחרונה ניצבים המוני משפחות
בפני ניסיונות מרים כלענה. הם יכולים להניף
דגל לבן מול המציאות האיומה, והם יכולים,
מאידך, למלוך על חיייהם. חרף הקושי העצום.
חרף החלל שנפער בבוקר תמים שהפך לחשוך.

אברהם אבינו, שהוריש והנחיל לדורות
הבאים אחריו את הכח לעמוד בניסיונות, העניק
לדורות יהודים את הכח למלוך על-עצמם.

גם בשעות מרות כלענה.

ואחר-כך פסע
לדירה סמוכה
לבית-החיים כדי
לקצר את דרכם
של המלווים - -

הפנקסו של החנך

דילמות הינוכיות אקטואליות

"אין חינוך בלי דמעות"

הסוד - המוכח - להצלחה בחינוך בילדים

הגאון הצדיק, רבי יצחק קובלצקי שליט"א

הגאון רבי שלום צבי שפירא זצוק"ל כותב במאמרו: "כשם שאין לידה בלא דם - כך אין חינוך בלא דמעות".

אין הצלחה בחינוך ללא תפילה לקדוש ברוך הוא מעומק הלב להצליח בכך. ומי שמאמין שבחינוך הילדים טמונה ההצלחה האמיתית של האדם, שווה לו ההשקעה בתפילה תמיד ומעומק הלב שילדיו וצאצאיו ימצאו חפץ ברוחניות ויהיו דבוקים בתורה ומחוברים למצוות מתוך בערה של קדושה. ועוד יתפלל, שמשמים יזכו בהגנה ושמירה מפני פגעי הזמן הרבים הצצים בעקבתא דמשיחא.

וכמו שכבר פסק ה'משנה ברורה (מז, י) להלכה: "ותמיד תהיה תפילת האב והאם שגורה בפיהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מידות טובות, ויכוון מאד בברכת 'אהבה רבה' ובברכת התורה בשעה שאומרים 'אנחנו וצאצאנו', וכן כשאומר ב'ובא לציון' את התיבות 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה'".

חמותי הצדקנית, הרבנית בת-שבע קניבסקי ע"ה נהגה במשך שנים רבות ללכת מידי שבוע למאפיית ויז'ניץ להפריש חלה, ולהתפלל בשעת קיום המצוה עבור בניה שיגדלו זרע קודש ותלמידי-חכמים, ועבור בנותיה שתהיינה נשות תלמידי-חכמים יראים ושלימים.

כידוע, זקננו הגה"צ רבי אריה לוי זצוק"ל זכה למשפחה של גדולי הדור, מאורות עולם.

באחת מהצוואות שכתב הוא מגלה את הסוד כיצד זכה לכך: "ומרגלא בפומי לומר 'ותהי

תלמודא

חושג תלמודי אחד

א. י. פ.

צדקה וריבית..

בשבוע שעבר עסקנו בשאלת 'סאה בסאה' מבונן האקטואלי: בן-אדם שהלווה משכנו שקית-חלב או כיכר לחם לשכנו, האם יש לחוש שמא בשעת הפירעון יתייקר המחיר ולמעשה הוא שילם יותר מאשר לקח, ו'ריבית' יש כאן. במשנה (בבא מציעא עה, א) למדנו כי חכמים אסרו על זה אלא אם-כן קוצץ שווי מסוים מראש. בשבוע שעבר הרחבנו בשאלה מהי הגדרת הלוואה מסוג זה כדי לדון האם עובדת טיפוס השווי של המוצר הופכת את השבתו בזמן אחר - ל'ריבית'.

הסיבה שבעטייה ב'סאה בסאה' אין איסור מן התורה חלקו הראשונים. דעת הרמב"ן כי הולכים אנו אחרי שעת ההלוואה ובשעה זו המחיר היה אותו המחיר (משמע שאנחנו כן דנים את המוצר כשווה-כסף וכערך ממוני, ורק בגלל שכעת אכן מחירו זהה, שפיר, אולם אם יודעים אנו כבר כעת כי בשעת הפירעון מחירו יהיה אחר, שוב הדבר אסור. ועיין).

אולם הרא"ש, מגדולי ה'ראשונים' כתב בתשובותיו (ראה עמוד תנ"ט, הוצאת 'מכון ירושלים') כתב כי הסיבה היא כי מוצר נתן ומוצר לקח, והגם שהמחיר יתייקר, המוצר לא נדון כ'ערך' אלא כמוצר, ולמעשה הוא לא השתנה כלל, ואותו המוצר הוא שמחזיר.

דברי הרמב"ן טעונים חידוד: מדוע שנלך רק אחרי שעת הלוואה בעוד למעשה הגבייה היא שעת גביית ה'ריבית', ואם אכן הולכים אנו אחרי השווי והערך הממוני, גם אם בשעת ההלוואה המחיר לא היה שונה - סוף-סוף בשעת הפירעון משלם הוא הלווה "יותר" (לפחות מבחינת ההסתכלות של השווי).

ונראה להסביר זאת נפלאות, ובהקדים. המתבונן בפרשיות ריבית (בפרשת בהר למשל - ויקרא פרק ל"ה) יווכח לראות כי התורה מקדימה ומדגישה כי הלוואה הינה חלק מעניין חסד וצדקה - 'וכי ימוך אחיך.. וחי אחיך עימך'. ואז, בנשימה אחת, התורה פוקדת כי 'את כספך לא תתן לו בנשך'. כלומר: התורה מצווה על היהודי להלוות לעני כסף כדי לסייע לו במחיתו, ומסייגת כי אין להלוות לו בריבית. מריהטת הפסוקים אני למד כי איסור ריבית נצמד הוא למצוות עשה של צדקה לעני, כדי שאכן תהיה זו צדקה ולא יעשה כאן 'ביזנס' (ראיתי בספר 'עבד המלך' שם שהביא מהרמב"ם כי גם למד שסוגיה זו של הלוואה שייכת לצדקה).

אפשר מעתה לבאר מדוע הולכים אנו אחרי שעת ההלוואה (כאמור, רק אם לא ידוע על העלאה וודאית של המחיר בשעת הפירעון): האדם למעשה קיים את מצוות התורה באופן המושלם - הוא עשה מעשה הלוואת כסף לעני בתורת חסד וצדקה, כדי שהלה יוכל להתקיים. וכאן למעשה נסתיימה המצווה. ואין אנו מתייחסים לשעת הפירעון, שעת הגבייה, כדי לדון האם איסור ריבית יש כאן, שכן למעשה בשעת ההלוואה עשה זאת המלווה כחסד ולשם-שמיים. והבן.

ייתכן שהרא"ש שחולק סבור כי שעת הפירעון היא היא הקובעת כי דנים את ריבית כאיסור נפרד, מעין

מיטתי שלמה לפניך', בתפילת 'שמע קולנו' וקודם 'יהיו לרצון אמרי פי'. כך שמעתי מפי קדוש גאון ישראל רבי רפאל ברלין זצ"ל בעת למדי בישיבת וולאז'ין, שהיה מתפלל תפילה זו בשמונה-עשרה שלוש פעמים ביום, ומאז התחלתי ולא פסקתי, וזאת עמדה לי".

בשנה האחרונה הדיין של מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל בבני-ברק, הגאון רבי יעקב ישראל פוזן זצוק"ל. הדיין המנוח זכה להותיר אחריו משפחה מפוארת, זרע ברך ד', תלמידי-חכמים, מורי-הוראה ומרביצי תורה. סיפרו

בימי השבעה כי בהזדמנות ניגש אליו אחד מבני קהילה החרדית בעיר 'זכרון יעקב', קהילה שעמדה תחת ראשותו והכוונתו, וביקש ממנו עצה לחינוך הילדים.

הגרי"י פוזן השיבו כי על שאלות בהלכה אכן הוא הכתובת הנכונה, ומתוקף תפקידו כרב עליו להשיב, אך בענייני חינוך יש לו לשאול את גדולי הזמן. האברך התעקש: "והלא הרב הצליח ברוך-השם בחינוך; ואות היא על 'הבנתו בתחום'".

השיבו רבי יעקב באופן חד ונחרץ: "כללים בחינוך אינני יודע לומר לך, מה שכן אוכל לומר שלא חסכת יביתפילות ובצומות בעד כל אחד מילדי!..."

הגאון רבי יוסף ליברמן זצוק"ל, בעל ה'משנת יוסף', שהיה מחשובי תלמידי-החכמים בירושלים ונחשב לאחד מגדולי המורים בענייני מצוות התלויות בארץ, זכה אף הוא שכל בניו וחתניו הינם רבנים, ראשי ישיבות ומרביצי-תורה חשובים. פעם נשאל מה סודו? כיצד זכה לדבר שכל אב וחותן מייחלים לעצמם?

בתשובה, הוא החווה באצבעו על השטיח שהיה מונח בפתח הבית ואמר:

"אתה רואה את השטיח הזה? עליו הייתי נוהג לשכב בפישוט ידיים ורגליים מידי יום ביומו, ובוכה ומתחנן לבורא עולם שאזכה לבנים וחתנים תלמידי-חכמים"... וסיים בקביעה: "אם אכן הזכות הזאת תלויה בי - זה רק על ידי התפילה!..."

ליורק עצמו זה לקח עוד כמחצית הדקה. הוא השפיל את עיניו, לא ידע איפה לשים את עצמו. לבסוף ניגש אל האברך, לחץ את ידו ו...פרץ בבכי. 'לא ידעתי, לא האמנתי שאתם אנשים כאלה'. הבכי נמשך דקות ארוכות, ולאחר מכן לא התבייש לשאול לפני כל האנשים 'האם אתה מוכן לסלוח לי?'

והאברך השיב מיד: 'בוודאי, אבל בתנאי אחד, שתבוא אליי לשבת בבני ברק'. והוא, פרץ שוב בבכי... והביע את הסכמתו.

מיד לאחר מכן נכנס האברך לתורו, ולא הספקנו לברר מי הוא ומה הוא, ומה היה בסופו של דבר.

והנה זה פשוט שלא כל אחד יכול להגיע לדרגה כזו, שגם כאשר יורקים עליו הוא עושה כנ"ל, ועוד מכניס את הטישו לכיסו. אבל לא חסר לנו דוגמאות אחרות, שגם בהן אפשר לגרום לקידוש שם שמים עצום. 'מחאה'ה שלנו בדור זה צריכה להיות בעיקר על ידי קידוש שם שמים. להוכיח לצד-שכנגד שיהודים חרדיים הם נסיכים, וכדאי להם להיות כמונו.

התשובה הטובה ביותר להסתה בחוצות היא להתנהג בדרך-ארץ, ולשכנע את מי שעדיין לא השתכנע שאורחות-חיייהם של שומרי המצוות, משתלבות יפה-יפה במוסריותו של העולם. כאשר הם יראו בעיניהם כיצד מתנהג יהודי אמיתי, קיים סיכוי רב שהם עצמם יבחרו לצעוד בדרך הזו. רק כך יראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו, ויבואו גם הם לחסות בצלו.

(על-פי ביטאון שכונת רמת אלחנן 'קול ברמה' - חשוון תשפ"ה, בעריכת ידידנו סופר הבית היהודי רבי משה-מיכאל צורן שליט"א)

לתשומת-ליבכם!

**הגיליון לא יוצא במהדורת
דפוס כלל. ניתן לקבל את
הגיליון ללא תמורה - בשליחת
דוא"ל לכתובת:
abyisrael@gmail.com**

יריקה ברמת-גן

ואם יריקה אחת לא הספיקה, הוא חזר על כך שנית, וירק על האברך, והרוק נראה היטב על חליפתו - -

את הסיפור שיתואר כאן ראינו במו-עינינו, בעת המתנה במקום מסוים ברמת גן. בתור עמדו עשרות אנשים, ובהם כותב השורות ואדם חרדי נוסף.

אני עמדתי בצד, והשני היה בפניה מרכזית יותר. המדובר היה באברך תלמיד-חכם, שאחז גמרא בידו, ולמד. לא בזבו את הזמן.

לפתע עבר לידו אדם שעדיין אינו שומר מצוות, ו... לא פחות לא יותר - ירק עליו, תוך שהוא מפיו רושף גחלים לוחשות עם מילים של שנאה. ולא היו אלו גחלים לוחשות, אלא רוחשות-רועשות. הוא סינן מפיו מילים רוויות-משטמה, שאי אפשר לחזור עליהן.

ואם יריקה אחת לא הספיקה, הוא חזר על כך שנית, וירק על הת"ח, והרוק נראה היטב על חליפתו. אפילו יתר האנשים שהמתינו בתור היו המומים מהמעשה וגערו בו.

נו, מה אפשר כבר לצפות שתהיה התגובה ממי שירקו עליו? אם הוא לא היה תלמיד-חכם מפליא באיש הלז את מכותיו, ולפחות יורק עליו בחזרה! והאברך שלנו, ממש לא להאמין מה שהוא עשה. ואת הדברים ראינו בעינינו. ברגע הראשון גם הוא היה מזועזע עד לאימה, אבל משהבין את הסיטואציה אליה נקלע, ידע גם את גודל קידוש השם שביכולתו לגרום דווקא ברגע זה.

עיני הכל היו נשואות אליו. והוא - הצדיק הזה - הסיר את חליפתו, הוציא נייר טישו מאחד הכיסים, ניגב את הרוק, והציג אותה לפני עשרות האנשים שהיו במקום, ואמר בעיניים נוצצות: 'אתם יודעים מה זה? מה אני אוהז בידים? - זה רוק בכלל-לא-פשוט!!! זה רוק של אדם יהודי, בן של מלך מלכי המלכים!!! רוק של בן-מלך!!!' - - -

אחר-כך לקח טישו נוסף וניגב גם את היריקה השניה, וחזר על דבריו. השלב הבא היה, שהת"ח הניח את שני ניירות הטישו בכיסו, ואמר 'אני רוצה לשמור את הרוק הקדוש הזה של בן-המלך!!!'

מה נאמר ומה נדבר? - האווירה במקום השתנתה בין-רגע. כולם הביעו הערכה עצומה לאברך, חלקם באו ללחוץ את ידו וחבקוהו בחום, תוך שהם אומרים 'איזה גיבור' (כלשונם). 'טוב שלא הגבת בכעס'. 'עכשיו הוא יראה באמת מי הם החרדים!'

"ועוד יותר טוב... ועוד יותר טוב..."

א.י.פ.

ישנו שיר שהתפרסם לאחרונה שאותו אפשר לראות שרים, יחד שבטי ישראל - מבני ישיבות טהורים ועד חקוקי קעקועים. מדובר - כמו בן - בשיר "ועוד יותר טוב..."

משום-מה השיר הזה מחזיר אותנו לתקופת 'מי שמאמין לא מפחד', אז נראה כי היה זמרים שאינן בני המגזר החרדי נכנסים אליו 'בדלת האחורית', ואפילו בסיירות התת"ם של הישיבות בפורים העזו להשמיעו בקול רעש גדול ברחובות הערים (למרות שמי שהלחין את השיר הנוכחי הוא כן שייך למגזר, ויש לשיר כבר גרסא חסידית: 'האט מיר אייביג ליב!').

היום, אולי התחושה קצת שונה: מדובר בשיר עם מסר אמוני, בהשראת מילותיו של המשפיע הרה"צ רבי שלום ארוש שליט"א, שנשמע במחוזות הכי-רחוקים, שם גם שרים בעוז: "השם יתברך תמיד אוהב אותי". השיר הזה, שהלחין ושר ר' יאיר אליצור, נכנס 'בדלת האחורית' למקומות שלא חלמנו עליהם.

ללא ספק ישנה 'ירידת הדורות' באופן מהיר-למדי בשנים האחרונות. שירים שלא העזנו להשמיע בימים שהיינו בני ישיבות, מושרים בקרב קהיליית בני הישיבות (אולי לא בישיבות האולטרא-שמרניות, אבל ייתכן שב'נגנים' זה מסתובב..), כיום, ודומה שהמשגיחים מבכרים להחריש, לפחות בפומבי.

אבל אולי, זה בכלל לא הסיפור של הקצב. הסיפור האמיתי זה המילים. כן, המילים.

לפעמים אני מהרהר בעצמי, הדור הצעיר שלנו מחפש אולי קצת מילים טובות יותר. מילים של עידוד. תקווה. נחמה.

בדור מלא חרדות וחששות מפני המלחמה (או לא רק), בדור של 'כלים שבורים', אולי המילים האופטימיות הללו הן שמצליחות בדיוק לנגוע בלבבות. להיות כ'מים קרים לנפש עייפה'.

זה התחיל מ'מחשבות טובות' ועוד מילים שהפכו לנכס צאן-ברזל בקרב הדור הצעיר שלנו.

'דור של גזר' רוצה להרגיש שמחבקים אותו. שאוהבים אותו כפי שהוא. זהו דור שאוהבים ששופכים עליו מילים טובות. ששופכים חיוביות כלפיו. שמחפשים את ה'נקודות הטובות' שלו. אז לפני שאתם גוערים בדור הצעיר שלנו ששר שירים שהם לא 'וטהר ליבנו', כדאי אולי שנרעיף על הנוער עוד כמה מילים טובות ומעצימות, ואולי גם קצת אופטימיות, ואז הוא לא יצטרך לשמוע את זה במקומות שלא חשבתם שישמע.

הנה לקט מהמילים של השיר הסוּחָף:

ה' הוא אבא טוב והוא תמיד מתפאר בי רואה בי רק ת'נקודות הטובות
רואה שאני רוצה להיות טוב רק לא יוצא לי וחסרות לי כולה כמה תפילות
וה' הוא גם ראה את הרצון שהיה לי שניסיתי לא אמרתי נואש
רואה בכיוון שלי במר שהרגשתי איך התחלתי כל פעם שוב מחדש
שומע מרחם עלי ותמיד עונה לי
ואם עדיין לא ממשיך לחכות
מלא אותי בזה שאתה תמיד אוהב'תי
תתן לי כל יום מחדש מתנות
ותנהיג אותי ברחמים כאלו כמו שבעולם הזה נקרא רחמים
וה' יתברך תמיד אוהב אותי
ותמיד יהיה לי רק טוב
ה' יתברך תמיד אוהב אותי ותמיד יהיה לי רק טוב
ויהיה לי עוד יותר טוב...
ועוד יותר טוב...

